

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Ḥaye adam

Danzig, Abraham ben Jehiel Michal

מהרבא, גיצנאד

Frankurt a.M., 620 = 1860

הכוסה לייגמ.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10937

הלכות חנוכה כלל קנר

חדיר קודם להקדים והפטרה קורין בשל חנוכה רני ושמחי דלענין לרחות פרסומי ניסא עדיף. ולפ"ז נ"ל דאם טעו וקראו בשני בשל חנוכה ובשלישית בשל ר"ח מ"מ קורין הפטרה בשל חנוכה משום פרסומי ניסא (וע' ברא"ש פ' ב"מ וע' לנז' ומ"ח) ואם קראו הפטרה של ר"ח השמים כסאי יצאו. ור"ח אדר שחל להיות בשבת מוציאין גם כן ג' ספרים וקורין בראשונה ו' בסדר היום ובשני קורין א' בר"ח ובשלישית פרשת שקלים למפטיר והפטרה בפ' שקלים ואם טעו והתחילו לקרות מקודם פ' שקלים יגמרו ויברך אחריו ואח"כ יקראו מפטיר בר"ח והפטרה יקראו גם כן בשל ר"ח (וע' תש' אפי"ז ננ"ב מ"ח סי' י"ח).

(מב) מי שיש לו יאהרצייט בחנוכה לא יחשוב לפי ימי החנוכה אלא לפי ימי החודש שהרי לפעמים ר"ח טבת יום א' ולפעמים ב' ימים.

(מג) סדר ד' פרשיות שהם שקלים זכור פ' פרה ופ' החודש מבואר בש"ע סי' תרפ"ה.

הלכות מגילה.

כלל קנה. דיני פורים:

(א) משנכנס אדר מרבין בשמחה (תרפ"ז).

(ב) שבת שלפני פורים קורין פ' זכור והוא מ"ע מה"ח לזכור מעשה עמלק ולשנוא אותו שנאה קבועה בלב עד שאם היה באפשר למחות אותו מן העולם שלא ישאר ממנו שום זכר בין אדם ובהמה וכליו ומטלטליו שלא יזכר שמו לומר שזה הוא מעמלקי כדכתיב זכור את אשר עשה וכו' תמחה את זכר עמלק ומיהו י"א דמצוה דאורייתא זו יוצאין מה שקורין. פ' זו בתורה בסדר השבוע ומ"מ כיון שאין כאן היכר לזה כיון שהוא פ' השבוע ועוד שהרי מצות צריכות כונה ולכן יחדו לזה להסמיך קריאת פ' עמלק למגילה ששם כתוב נמי מחיית עמלק שהמן היה מכני בניו של עמלק וי"א שגם פ' פרה הוא מצוה מה"ח לקרותה ולכן צריכין בני הישובים שאין להם מנין לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו לשמוע פרשיות אלו ואם אי אפשר להם לבא מ"מ יזהרו לקרותם בנגינות ובטעמים (תרפ"ה).

(ג) בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום י"ג באדר להלחם ולעמוד על נפשם והיו צריכין לבקש רחמים ותחנונים שיעזרם ה' להגנם מאויביהם ומצינו כשהיו ביום מלחמה שהיו מתענין שכן אמרו במדרש שמרע"ה ביום שנלחם עם עמלק היה מתענה ואם כן בודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באותו יום ולכן קבלו עליהם כל ישראל לתענית צבור להתענות בי"ג אדר ונקרא תענית אסתר כדי לזכור שהבורא ית' רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו כמו שעשה בימים ההם ומ"מ אינו חובה כ"כ כדי לתעניתים הכתובים ולכן יש להקל בו לעת הצורך כגון מעוברים ומניקות או אפי' חולה קצת מכאב עינים שאם מצטערין הרבה לא יתענו וכן ביולדת כל ל' יום ויפרעו אח"כ אבל שאר הבריאים לא יפרשו מן הציבור ואם הל פורים ביום א' מתענין ביום ה' ואם חל בו ברית מילה מותר לאכול על המילה ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים כ"כ רמ"א אבל הט"ז וא"ר כ' דאסור לאכול ביום ה' אלא יעשו הסעודה בלילה כדין י"ז חמוז ונ"ל פשוט דבעלי הברית מותרין לאכול ביום ה' כמש"כ בכלל קל"ב לענין ט"ב שנדרה וא"צ להתענות ביום ו' (וכי"ט לשטת הט"ז שקבעו זוקא ביום ה' ובאמת כן מצוה בשאלות פ' תשא חז"ל לדעת רמ"א דאין כאן יום קבוע אס כן מותרים כל בעלי הסעודה לאכול בשחרית גם כן רק שמוציאים להתענות ביום ו' ואין חילוק בין בעלי ברית לשאר אדם) וכפי הגרסה המנהג כט"ז שהרי לא ראינו לעשות הסעודה ביום (עיין ט"ז סי' תרפ"ז).

הלכות מגילה כלל קנה

(ד) נוהגין ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן
זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר לצורך קרבנות הצבור ומנהג ליתן ג' מחצית דבב'
כי תשא כתיב ג'פ' תרומה וקטן א"צ ליתן אלא ד"א דמבן י"ג שנה שהביא שערות שהוא
כבר גדול חייב וי"א עד בן עשרים פטור וכל קטן שאביו נתן בשבילו פעם א' חייב ליתן
לעולם (תרכ"ד).

(ה) חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולחזור לקרותה ביום זכר לנס שהיו צועקין
ביום ובלילה ושל יום זמנה כל היום מהנץ החמה עד סוף היום ואם קראה משעלה ע"ה
יצא ושל לילה מתחלת חיקף מיציאת הכוכבים וזמנה כל הלילה אבל קודם צה"כ אעפ"י
שמוצטער מאוד מתמת התענית אסור להקדים והקורא קודם צה"כ לא יצא כלל ואפי'
קרא מקצתה קודם צה"כ לא יצא וצריך לחזור ולקרות (פ"ח רס"י תרפ"ז וכ"כ הגר"א ס"ס
תרכ"ב ומ"מ כ"ל דלא יחזור וינרך ללא כפ"ח כיון שכל האחרונים לא השיגו ע"ז) ואם הוא לצורך
גדול או שא"א לו לשמוע המגילה קודם שיטעום כדי לחזק מעט מחולשת התענית מותר
לטעום מעט כשהיית קאפפֿע וכיוצא בו (מ"א סס"י תרכ"ב).

(ו) כל המצות אפי' שבתורה מאחרין לקריאת המגילה משום פרסומי ניסא אא"כ
ליכא שהות לעשות שחיהן ואם יקרא המגילה לא יהיה לו באפשר לקיים המצוה כיון שהוא
מצוה מה"ח ומגילה מדרבנן מצות התורה קודם אעפ"י שלא יקרא המגילה כלל אבל מת
מצוה דהיינו שמונח בשדה בבזיון מבטלין מגילה וקוברין אותו תחלה ואפי' אם לא יהיה
שהות כלל לקרות המגילה דגדול כבוד הבריות שדוחה מצוה רבנן אבל קבורת מת המונח
בביתו מגילה קודמת שהרי אפשר לקוברו אח"כ (וכן הוא הסכמת אחרונים דלא כרמ"א
סס"י תרפ"ז) ונוהגין למול קודם המגילה.

(ז) אפי' ת"ח ששקול נגד כל המצות מבטלין לשמוע מקרא מגילה בציבור ואפי'
יכול לכנוס עשרה מ"מ מצוה מן המוכחר לילך לבהכ"נ הוא ואשתו ובניו לשמוע המגילה ברוב
עם ומ"מ נ"ל מי שמתפלל כל השנה בקביעות במנן המיוחד לו להתפלל שם א"צ לילך לבהכ"נ.
(ח) בזמן מרדכי בעת הנס כתיב שהיהודים שבבל מקום נלחמו ביום י"ג ונחו ב"ד
ועשו אותו משתה ושמחה ובשושן ניתן ליהודים להלחם עם שונאיהם גם ביום י"ד ולא עשו
י"ט עד ט"ו וכיון שבאותו זמן נחלקו לב' ימים ולכן כשקבעו מרדכי ואסתר בהסכמת אנשי
כנה"ג לקבוע פורים לדורות חלקו אותו ג"כ לב' ימים והיה ראוי לתקן שכל עיר שהיא
מוקפת חומה כמו שושן יהיה דומה לשושן לעשות בט"ו והיה ראוי לתלות הכבוד בשושן
ולתקן שכל עיר המוקפת חומה מימות אחשורוש יקראו בט"ו אך כיון שא"י היתה חריבה
באותה עת תקנו שכל עיר שהיא מוקפת חומה מימות יב"ג יקראו בט"ו והשאר ב"ד מלבד
שושן אעפ"י שאינה מוקפת מיב"ג אפ"ה קורין בט"ו מפני שבה נעשה הנס (ר"ן וי"ג) ולכן כל
עיר שידוע לנו שהיא מוקפת חומה מימות יב"ג עושין בט"ו ואפי' אינה מוקפת חומה עכשיו
ואפי' הם בח"ל ואפי' הכפרים הסמוכים להם בתוך מיל אפי' אינם נראים או אם נראים
אפי' אינו סמוך קורין בט"ו (ואם נראה וראו חזק מניל עיין במ"א ס"י תרפ"ח ס"ק ג' וז"ר
שהצריך בזה) היה ספק אם הוא מוקף מיב"ג או לאו קורין ב"ד ובט"ו ובלילה ומ"מ לא
יברכו רק על קריאתה בליל י"ד ויומו וכן נוהגין בק"ק פראג וכיון דבמדינתנו לא מספקין
כלל בזה בשום עיר לכן לא הארכתיו בזה.

(ט) בזמן שתקנו לקרות המגילה התקינו שיהיו בני הכפרים רשאין להקדים לקרות
פעמים בי"א לחדש פעמים בי"ב פעמים בי"ג לפי שבני הכפרים רובן אינן בקיאים לקרות
והיו צריכין ליכנס לעיר בפורים לקרות המגילה ולפי שהם מספיקים כל צרכי העיר לכן

הלכות מגילה כלל קנה

הקילו עליהם שכשהל יום ב' או יום ה' שקודם פורים בא' מאלו הימים דאז בלא"ה היו בני הכפרים מתכנסים לערים לשמוע קריאת התורה ולדון ואז קורין גם שם המגילה כדי שיהיו פנים בפורים להספיק צרכי העיר ולכן אף שבזמנה"ז אין דין זה נוהג מ"מ המפרש בים וכיוצא בו בענין שלא יהיה לו מגילה לקרות בה בפורים מותר לקרות באחד מאלו הימים בלא ברכה ואם א"ל לו להמתין עד י"א בחדש יקראנה אפי' מר"ח שכל החדש נהפך לשמחה כדכתיב והחדש אשר נהפך ומ"מ אם נודמן לו אח"כ מגילה ביד חוזר וקורא אותה בברכה אפי' קראה בי"ג דעכ"פ היה שלא בזמנה (וע' מגילה י"ט תוס' ד"ה בן כפר) ואם לא נודמנה לו עד ביום ט"ו אפשר דא"צ לחזור ולקרות מיון שכבר קרא אבל אם לא קרא כלל הייב לקרותה בט"ו בלא ברכה אבל אחר ט"ו אין זמנה כלל שנאמר ולא יעבור וכל הקורא המגילה בלא זמן הקבוע לו צריך לקרותה דוקא בעשרה מיון שאין קורא בזמנו.

(י) אין קורין מגילה בשבת אפילו במקומות שהם מוקפים חומה שקורין בט"ו אפ"ה כשהל בשבת מקדימים לקרות בע"ש לפי שגזרו הז"ל כיון שהכל חייבין ואין הכל בקיין בקריאה שמא יטלנה בידו לילך אל הבקי ויעביר ד' אמות ברה"ר ולפי שאסור לקרות בה באותו שבת לכן אסור גם לטלטל אותה אבל כשהל י"ג בשבת מותר לטלטל המגילה דמ"ש שבת זה משאר שבתות השנה ומ"מ אין נכון להביא המגילה לבחכ"נ אפי' במקום שערכו דמ"מ מכין משבת לחול דומיא להביא יין להבדלה בסי' תרס"ז (וע' נכ"ל קל"ג סי' ו' מס שכתבתי שם) ושאר הדינים מבוארים בש"ע סי' תרפ"ה סעיף ו'.

(יא) הכל חייבין בקריאת המגילה אחד אנשים וא' נשים וגרים ועבדים אפי' אינם משוחררים (כ"כ המ"ח מדכ' הטור סתם עבדים ופליג על הכ"י) וחייב לחנך גם הקטנים שהרי כולם היו בגורת להשמיד ולהרוג ולאו דוקא לקרות כל א' לעצמו אלא אפי' אם שומע מפי הקורא יצא י"ח ובלבד שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה לפיכך אם היה הקורא חש"ו השומע ממנו לא יצא אפי' קטן שהגיע לחינוך (נמו"ח סי' תרפ"ט ס"ק ד' מסופק בזה וע' ח"ר) וכן נשים אעפ"י שמתחייבות מ"מ אין עליהן חובת קריאה אלא חובת שמיעה שמתחייבות לשמוע מאיש ואפי' לעצמה לא תקרא אלא שיקרא לפניה איש. (לשון זה שכ' המ"ח ס"ק ו' לא נמנע בזה רוח והגר"ח הביא לטעמו וז"ל מוכרח אם ר"ל אינה קוראת לאחרים אבל לעצמה קוראת וכו') ומ"מ נ"ל דאם אין לה מי שיקרא לפניה תקרא היא לעצמה במגילה כשרה ומכרכת אקב"ו לשמוע מקרא מגילה וכיון שהנשים חייבות לכן צריך כל א' לקרוא בביתו לפני המשרתת ובנותיו.

(יב) כבר כתבנו שמצוה מן המובחר לשמוע המגילה בבחכ"נ במקום שיש רוב אנשים משום ברוב עם וכו' ועכ"פ לכתחלה צריך לחזור שיהיו עכ"פ י' אנשים גדולים בזמן קריאתה משום פרסומי ניסא ואם נשים מצטרפות לעשרה מסופקים הפוסקים כיון שגם הם מתחייבות אפשר דמצטרפין או אפשר דמ"מ לא מצטרפין ואם א"ל בעשרה קורין אותה ביחיד כיון דקורא בזמנו איכא פרסום הגם בשאר מקומות ומ"מ אם באותה העיר קורין בציבור רק איזה יחיד לא שמע יכול לקרותה אפי' לכתחלה ביחיד כיון דכבר נתפרסם הנס על ידי קריאת הציבור (ססי' תר"ן).

(יג) אם אין שם מנין אם כולם יודעים לקרות כל א' קורא לעצמו כמו בחפלה דאין הש"ץ מוציא בפחות מ' וכדיעבד אם א' קרא ונתמין הקורא וגם השומעים להוציא יוצאין וי"א דאפי' לכתחלה יותר טוב שא' קורא ויוציא את האחרים משום ברוב עם וכו' ואמנם אם א' יודע והאחרים אינן יודעין לכ"ע יקרא זה ויוציא האחרים (ססי' תרפ"ט).

(יד) המגילה נקראת ספר ולכן צריכה להיות כתובה על קלף וככל משפטי דיני תביעת ס"ת ומבואר בסי' תרצ"א ובהגמ"י וז"ל למנין שיטין ורוחב ג' למשפחתיכם ובין שיטה לשיטה וכו' ושיעור גליון למעלה ג' אצבעות ולמטה ד' ובין דף לדף ב"א וכל פרשיותיה סתומות וכו' וצריך לתופרה בגידין ואם תפרה בחוטי פשתן פסולה ואם אין לו גידין כ"כ לתפור כל המגילה בגידין ע"ש כיצד תופרין (ודוקא כשאניכ תפרה כולה אבל אם תפרה כולה בגידין ח"ל לקלקל כמה תפירות וכן משמע להדיא גרמ"ס נפ"צ הלכה י"ח) ואין לעשות בה נקודות או לכתוב בה הטעמים מ"מ כדיעבד כשר ואפי' לכתחלה מותר אם אין שם מי שיוודע לקרות כהוגן או להקרות לש"ץ ומ"מ אם אין הטעמים במגילה מותר לקרות בלא טעמים ובלבד שיקרא התיבות כראוי שלא יקרא תיבה שמשמע עבר או עתיד ויקרא להיפך כגון ומרדכי יושב לא יקרא יושב וכן והמן נופל לא יקרא נפל דכזה לא יצא (א) אבל אם קורא יהודים שצריך לקרות ביד א' וקורא יהודיים כיון שאין הענין משתנה יצא (ת"ר"ן) ובכל אלו מותר לקרות בכרכה אבל אם אין לו מגילה הכתובה כדן אלא שנכתבה או נרפס על הנייר או בספרים נרפסים שלנו אע"ג דעכ"פ יקרא בו כיון שאין בכל העיר מגילה כשירה אבל לא יצא ידי מצוה ופשיטא שאין מברכין על קריאתה ואסור לגזול מגילה ולקרות בה ופשיטא שאין מברכין דהוי בוצע ברכ' ומ"מ אם קרא בה יצא כדיעבד דאין גזל בקול (ת"ר"ח).

(טו) כשיקרא בציבור לא יקרא מיושב מפני כבוד הציבור אבל כשיקרא ביחיד מותר לקרות בין עומד ובין יושב ומותר שיקראוה שנים אע"ג דבכל מקום אמרינן תרי קלי לא משתמעו מ"מ במגילה אידי דחביבה מתכוננים לשמוע.

(טז) צריך לקרותה כולה מתוך הכתב ואם קראה ע"פ לא יצא וצריך שתהיה לכתחלה כתובה כולה לפניו שלא יחסר בה אפי' אות א' ובדיעבד אפי' היו חסרים כמה תיבות וקראם בע"פ יצא ומיהו י"א דבתיבות שאינם מפסידים הקריאה אף על פי שלא קראם כלל יצא אבל במפסידים הקריאה לכ"ע לא יצא כגון וימי הפורים לא יעברו והשמיט לא או מתנות לאביונים השמיט המ"ם ולפי שאין הכל בקיאים בזה מה הוא מפסיד הקריאה ומכ"ש שי"א שלעולם חוזר לכן לעולם אפי' השמיט אות א' יחזור ויקרא בלא ברכה ואם השמיט ויודע שזה מפסיד הקריאה יחזור ויקרא בכרכה ואם כן אם קרא מרדכי יושב וכו' וכן והמן נפל אפי' כבר סיים כל המגילה צריך לחזור ולקרותה בלא ברכה ואם חסר במגילה ענין שלם אפי' באמצע או שחסר מתחילתה או מסופה אפי' אינו ענין שלם אפי' כדיעבד לא יצא וכן אם היו בה אותיות מטושטשות ואין רישומן ניכר ביותר מחציה. ונ"ל דהוא הדין אם היו נפסקין האותיות חשוב כחסר.

(יז) מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה או חומשין שלנו שכדפוסם לא יקרא עם הש"ץ דשמו יתן דעתו על מה שהוא קורא וקריאתו הוי כקורא בע"פ ואפי' אם הוא יתן דעתו ויכוין למה שאומר הש"ץ אפ"ה היישינן שמא ישמע אחר לקריאתו ויחכוין לצאת בזה (ובזה עתיד דיוק של מ"ח וע' נב"י בשם רש"י ונש"ל ח"ח ושניכס אמרו ד"ח) וכן לא יסייע שום אדם ע"פ לחון ולכן אותם הפסוקים שאומרים הקהל צריך לחון לחזור ולקרותם מתוך מגילה כשרה.

(יח) אסור להפסיק בקריאתה ולשהות בנתיים אלא יקראנה בפעם אחת ומכ"ש דאסור לשות. ומ"מ כדיעבד אפי' שח וכ"ש אם שחה אפי' שעה ויותר ואח"כ חזר למקום שפסק וגמר יצא ודוקא אם שח הקורא דעכ"פ קרא כולה אבל אם שח השומע ולא

הלכות מגילה כלל קנה

שמע אפי' חיבה א' כבר בארנו לעיל כפי' ט"ז שצריך לחזור ולקרוא כדאיתא שם וכן אם קרא אותה והוא מתנמנם יצא כיון שעכ"פ קורא אבל אם שמעה מתנמנם לא יצא. (יט) קרא ודילג חיבה אחת או פסוק א' אעפ"י שנמר כולה אין תקנה לקרות אח"כ מה שהשמיט אלא צריך להתחיל מאותה חיבה שהשמיט ולקרוא כסדר ואם לאו לא יצא. (כ) נשים וע"ה או מי שאין מבין לה"ק אעפ"י שאינם יודעים ומבינים כלל אפ"ה יצאו דעכ"פ איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא.

(כא) הקורא המגילה צריך לבוין להוציא כל השומעים וגם השומע צריך שיכוין לצאת. וצריך שיוהר שישמע כל המגילה ואם לא שמע אפי' חיבה א' חוזר כדלעיל אבל אם לא כיון בכל חיבה יצא דלא גרע מנשים וע"ה.

(כב) הקורא צריך שיאמר י' בני המן ועשרת הכל בנשימה א' להודיע שכלם נהרגו ונתלו כאחד. ונוהגין לבתחלה לומר בנשימה א' מחמש מאות איש עד עשרת ועשרת בכלל ובדיעבד אפי' הפסיק בין י' בני המן יצא (ב) ומה שנוהגין במקצת המקומות שכל הקהל אומרים י' בני המן אינו מנהג אלא הקורא יאמר לכד והקהל ישמעו כמו כל המגילה.

(כג) מנהג כל ישראל שהקורא פושט כל המגילה ואינה מניחה כרוכה אלא כופל אותה דף על דף כאגרת שכן המגילה נקראת אגרת הפורים אבל השומעים אינם צריכים לפשטה וגם המנהג שהקהל אומרים ד' פסוקי גאולה בקול רם וצריך הקורא להמתין עד שיסימו ואז יקרא הוא ממגילה כשרה (ת"ל"א).

(כד) הקורא את המגילה מברך ג' ברכות על מקרא מגילה, ושעשה נסים, ושהחיינו, ואין מברכין לשמוע מקרא מגילה כמו בשופר דמשמע דאם אינו משמיע לאזנו לא יצא ובאמת יצא משא"כ בשופר דעיקר חלו' בשמיעת האזן ואם לא בירך וקרא יצא. י"א דביום אין מברכין שהחיינו כיון שכבר בירך בלילה אבל בכל מדינותינו נוהגין שמברכים גם ביום שהחיינו דעיקר זמנה ביום (כ' הגר"א דאע"ג דעיקר מלטה ביום כמש"כ המ"א מ"מ כיון שצריך בלילה ולא ללא גרע מצריך אסוכה וללכז בשעת עשיה חזל המ"א כ' דלמ"ד דעיקר מלטה ביום לררך לחצר ולכרך שהחיינו וזה שכ' הגר"א וסוכה בשעת עשיה י"ל כמש"כ הרמ"א סוף סוכה בשם ר"ג מאיברא דזוקא בשעת עשיה חזל חס לז בירך בשעת עשיה ולא בשעת מלטה לא ולא ואע"ג דהרמ"א ש' ס' דלדיקן אין מצרכין ביום ז' שהחיינו על לולב כ"ל דזה עדיף כיון שצריך בראשון בשעת מלטה וא"כ ה"ל הרי בירך בשעת מלטה בלילה י"ל דחס עכ"פ עיקר מלטה הוא ביום א' משא"כ במגילה דלדרכה עיקר מלטה ביום ולכן מצרכין) וכללא הוא כל מקום שהלכה רופפת הלך אחר המנהג.

(כה) אחר שקרא המגילה כרוכה כולה ומניחה לפניו ומברך ברכת הרב דגנאי הוא שהמגילה תהיה מונחת כך ואפי' התחיל כבר ואמר ברוך אתה כיון שלא אמר השם יפסיק ויברוך ואח"כ יחזור ויתחיל אבל אם כבר אמר השם צ"ע אם יחזור לתחלת ברכה בשביל זה (ע' ח"ר ת"ל).

(כו) אם נשתחק הקורא באמצע המגילה וצריך אחר לקרות א"צ לברך שהרי כולם יצאו בברכתו (והמ"א כתב דלריך לחזור לראש חזל ח"ר כ' דמתחיל ממקום שפסק ל"ד לתורה דהתם המצריך מצריך לעלמו ולא להוליא הלכך משא"כ הכא שצריך להוליא הלכך ודמי לשופר ודבריו ככוכים בטעוה). (כז) בברכת שהחיינו של יום יכוין גם על מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים ומכל מקום אם אין לו מגילה אין מברך שהחיינו בשבילם דזה נוהג בשאר ימים.

(כח) חייב כל אדם אפי' עני המקבל צדקה ליחן לפחות כ' מתנות לב' עניים דהיינו מתנה א' לאחר וכן לשני דכתיב ומתנות לאביונים משמע ב' מתנות לב' אביונים ואין

מדקדקין במעות פורים אלא כל הפושט יד ליטול נותנים ואם הוא במקום שאין עניים שם יכול לעכב מעות פורים עד שיבואו עניים או שישלחם למקום שירצה.

(כט) חייב כל אדם לשלוח עכ"פ לאדם א' ב' מנות כמש"כ ומשלוח מנות איש לרעהו משמע ב' מנות לא' וכל המרבה לשלוח לריעים ה"ז משובח ומ"מ מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות ודומה לשכינה שנאמר ולהחיות לב נדכאים (רמז"ס).

(ל) כיון שכל הנס היה ע"י יין כי בתחלה נטרדה ושת"י ע"י משחה ובאה אסתר וכן ענין המן ומפלתו היה ע"י יין לכן חייבו חכמים להשתכר ולפחות לשחות יותר מהרגלו כדי לזכור הנס הגדול ואמנם היודע בעצמו שיזלזל או במצוה מן המצות בנט"י וברכה וברהמ"ז או שלא יתפלל מנחה או מעריב או שינהוג קלות ראש מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לש"ש.

(לא) לא נקרא מנות אלא דבר שראוי לאכול כמות שהוא בלא תיקון כגון בשר ודגים מבושלים ולא חיין או מיני מתיקה או פירות או כוס יין ומי דבש וכיוצא בו (כ"ל דמירושלמי פ"ק סוף הלכה ד' משמע דאם שלח לעני דבר מחכ"ל ולא ג"כ משום מחמת לאביונים ולא משום משלוח מנות דגרסינן גס ר' יודן כשיאפה שלח לר' הושעיה רבא חדא עטס וחד לגין דחמר שלח ליה וא"ל קיימת צנו ומתנות לאביונים חזר ושלח לו חד עיגל וחד גרנ דחמר שלח וא"ל קיימת צנו ומשלוח מנות משמע מזה דמתחלה שלח לו מתנה קטנה הוא כדרך שמתנים לאביונים ואח"כ כששלח לו מתנה מרובה חזר דהו משלוח מנות משמע מזה שאם שלח דבר פחות לעשיר אינו יולא בזה ידי משלוח מנות).

(לב) סעודת פורים היא מצוה מדרבנן וחייב לאכול ולשחות ולשמוח ועכ"פ צריך שתהיה הסעודה ביום וכן משלוח מנות ומתנות לאביונים כדכתיב ימי משתה וכו' ובבהמ"ז מזכיר על הנסים ואם שכח אפי' היה בסעודה ראשונה שאכל ביום אינו חייב לחזור (א"ר צטס תה"ד סי' ל"ח וככ"ל דכ"מ בירושלמי פ' ג"ש הל' ד') ואם התחיל לאכול מבע"י ונמשכה בלילה אף על פי כן מזכיר על הנסים ואם חל בערב שבת וקידש בתוך הסעודה מזכיר אם לא התפלל עדיין אבל אם כבר התפלל אינו מזכיר ונ"ל דלפי מה שנחבאר לעיל כלל קי"ח סי' ד' דאם אבל בלילה חייב להזכיר של עכשיו ואם כן היה בשבת היאך יאמר חרתי דסתרי וכיון דאין הזכרת על הנסים חמור כ"כ לכן יאמר רק של שבת.

(לג) גם נשים חייבות במשלוח מנות ומתנות לאביונים ומ"מ אשה שיש לה בעל סומכת שבעלה שולח בשבילה ואינו נכון אלא יש להחמיר.

(לד) פורים מדינא מותר במלאכה דאע"ג דכתיב משתה ושמחה ויו"ט מ"מ לא קבלו עליהם לעשותו יו"ט ומ"מ אח"ז נהגו מעצמם במקצת מקומות שלא לעשות בו מלאכה ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין והעושה אינו רואה ריות מאותה מלאכה ואנו נוהגין שלא לעשות מלאכה אלא לצורך פורים או ע"י נכרי ומ"מ מותר לכתוב אפי' אגרת שלום וכן פנקס חובותיו וכל דבר שא"צ עיין גדול וכ"ש לכתוב דבר מצוה.

(לה) כל מצות פורים אינה נוהגת אלא ביום י"ד להקורין בו ביום או בט"ו להקורין בו אבל של זה בזה אינו נוהג ומ"מ נוהגין בשמחה ומשתה קצת בכ' הימים אבל אינו מדינא כלל וכלל דהא כתיב נזכרים ונעשים ואיתקש עשיה דהיינו השמחה לזכירה שהיא הקריאה.

(לו) ב' ימים י"ד וט"ו אסורים בהספד ותענית ונחלקו הפוסקים אם נוהג בו אכילות מרדכיב שמחה ולכן אבל תוך ז' יוהר בכל דיני אכילות חוץ מנעילת הסנדל וישיבה ע"ג קרקע שהוא דבר שרואין הכל וכ"ש דרכים שכצנעה נוהג וכ"ש דאסור לראות כל מיני

הלכות מגילה כלל קנה

שמחה ואם יכול לאסוף מנין לכיתו לקרות המגילה מוטב וא"ל יתפלל בכיתו וילך לכהכ"ג לשמוע קריאת מגילה וכשחריף ילך לכהכ"ג ואם חל במ"ש ילך לכהכ"ג.

(לז) האבל חייב לשלוח מנות ומכל מקום לא ישלח דבר של שמחה וכ"ש החייב במתנות לאביונים אבל אין שולחין לאבל כל י"ב חדש כל דבר אפילו אינו של שמחה אבל אם האבל הוא עני מותר לשלוח לו מעות או דבר שאינו של שמחה ואם אין בעיר רק האבל עם אחר חייב לשלוח לאבל כדי לקיים מצות משלוח מנות.

(לח) מי שמח לו מת בחעניות אסתר נמצא בלילה שהוא אונן קודם קבורה לא יאכל בשר וישתה יין שהרי בלילה אין חייב כלל ויקרא המגילה וגם יקרא ק"ש ותפלה וביום שיקברו את המת ימתן עד לאהר הקבורה ואז יקרא ק"ש ותפלה וביום יקרא המגילה ואם שמע קודם הקבורה יצא ומ"מ נכון לחזור ולקרותה בלא ברכה ומ"מ לא יגיד תפילין כיון שהוא יום ראשון לקבורה כדן אבל. (וע' נתיביו חכמת אלם נקי' מלגת וזשה).

(לט) מותר לישא אשה בפורים ולעשות סעודה ואין בזה משום מערבין שמחה בשמחה וכל שכן שמותר לעשות פריון הבן. והמ"א כתב דיעשה חופה ביום י"ג.

(מ) יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אסור גם כן בהספד ותענית אבל שאר דברים אין נהגין בהם. וי"א שחייב להרכות במשחה ושמחה בי"ד של אדר ראשון ואין נהגין כן מכל מקום ירבה קצת בסעודה לצאת ידי כולם ולכ"ע אין אומרים על הנסים.

(מא) מי שאירע לו נס וכ"ש בני עיר יכולין לתקן בהסכמה וחרם עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות אותו יום לפורים (והפ"ח נס"י תל"ז חולק עליו נסעיף י"ד וכל דחיה סעודה שעשין בשביל הנס היא סעודת מטה חף לפי דבריו כע"כ ניש"ט ב"ק סי' ל"ז דכל סעודה שעשין לזכר כפלאות ה' היא סעודת מטה ע"ש דלא כמו שכתב הפ"ח דהוי סעודת ראות שלא ראה דברי הי"א"ש שלא נדפס בימיו ועוד כ"ל דלא כפ"ח שהרי ר' יעקב לא התענה בט"ב שנדחה כרחג"ל מפני ד"ט שלו הוא והיינו דס"ל לא נעלה מנ"ח כע"כ הפ"ח וה"כ קשה כיון דקיי"ל בעלה וכן חותן י"ט שעושים בשביל מטה הם ומגילת תענית כדליתא ביחזקאי מגילה דף ג' ח"כ דוכיז להון אעין וכו' וה"כ מה ראה שלא להתענות ח"כ דלעבן זה נעלה שלא לעשות הו"ט על כל ישראל אבל כל יחיד נזון המטה י"ט שלו הוא ויחר ג"ל דיוכל להיות שראג"ל ס"ל ג"כ נעלה מנ"ח וה"כ לא התענה דדוקח י"ט לכל ישראל נעלה וה"ל כיון שעשין לזכר כפלאותיו הוי מטה).

וכן אנו עושים על הנס שנעשה לנו כשנת תקס"ד אור ליום ט"ז כסליו שהיתה הריגה גדולה בחצר שאני דר בו סחמת הבערה שיצאה ללהב מן פולפער ונפלו כמה בתים בחצר וגם בית אחד שלי ומחרר שהיו שם כל ב"ב נפל ב' חצי חומה וקורה אחת והחומה נפלה על בתי וויטקע עד שהיה כפסע בינה לבין המוח וכן אשתי נתפעעה בפניה השפה העליונה לכמה חתיכות והשניים התחחונים כלם נשכרו בפיה וגם בחרר שיישבתו שם עם בני נשכרו החלונות והדלת ונתבקעו החומות וגם נעשה בג בני ב' נקבים ומכל כ"ב כלם וממני אין אחד שלא יצא מהם עכ"פ איזה טיפת דם והש"י ברחמי וחסדיו חשב לנו הרים כקרבן לכפר להצילנו ונשארנו כולנו בחיים אף שהיה לי היוק גדול כמה מאות אדומים החליף הש"י בחסדו דמים לדמים וזולתינו נהרגו בעו"ה כחצרי ל"א נפשות וגם בחצר המנוח מהור"ר נח במהור"ר פייכש ובנו הנגיד הרבני המופלא מהר" פייכש נתבקעו החומות והביפות והדברים ארוכים לכתוב השגחת השמים על אנשי החצר מי שראוי להציל ולהודמן לשם מחצרות אחרים שיהרגו ולהראות כי עניו על כל דרכי איש ולמען ספר נפלאות ה' כרכתיב זכר עשה לנפלאותיו קבלתי עלי ועל זרעי כל"ג יום ט"ז כסליו

הלכות מנילה כלל קנה

491

אחר שהוא בלא"ה במדינתנו בהרבה קהלות יום תענית לח"ק ג"ח לעשותו כמעט חציו לה' עכ"פ ומי שיוכל יתענה וכלילה שאח"כ יתאספו יחד תיכף אחר מעריב וידליקו נרות כמו כו"ט ולומר שיר היחוד כולו בנעימה ובמתון ושיר הכבוד בזמרה ואח"כ מומרי תהלי' במתן ואלו הם קי"א קי"ז קי"ז כ"ג ל"ד ס"ו ק' ק"ג קב"א ק"ל קל"ד קל"ה קל"ט קמ"ג קמ"ח קנ" ואח"כ לעשות סעודה ללומדי תורה למי שאפשר וליתן צדקה ככרכת ה' כפי השגת ידו ה' ירפא שבר עמו.

(בחיטרי ניכת אלס בסופו תמלץ כל הס"ת שחיו נענין חלר עלי ע"ע).

ברוך שהחיינו וקימנו לזמן הזה וראיתי שנגמר חיבורי חיי אדם אמרתי אודה לה' כי טוב אבא ביתו בעולות ואזכרה לו תודה ויה"ר שתהיה האמירה נחשבת לקרבן כאלו הקרבתי תודה ואמרתי עליו המזמור. וזה פירושו.

מזמור לתודה, פירש"י לאמרו על קרבן תודה וצ"ע שהרי בערכין פ"ב וכ"פ הרמב"ם בפ"ב מהל' כלי המקדש דאין אומרים שירה אלא על חובת ציבור וכ"כ החוס' בהדיא שם דעל קרבן יחיד אפי' על חובתו א"א שירה ונ"ל דכוונת רש"י ע"פ מש"כ הרמב"ם סוף הל' מע"ק בשעת סמיכה מתודה על הטאת עון הטאת וכו'. ועל תודה ושלמים נ"ל שאינו מתודה אלא אומר דברי שבח ע"ש וזהו כוונת רש"י שבשעת סמיכה אומר על תודה מזמור לתודה.

הריעו לה' כל הארץ, לשון זה מצינו במזמור ל"ב שירו לו שיר חדש הטיבו וכו' בתרועה וידוע שכ"מ שנאמר שיר חדש ולא שירה קאי על לע"ל שנמשל לזכר ובמזמור מ"ג הריעו לאלהים וכו' כי ה' עליון וכו' ובמזמור צ"ח דקאי נמי על לע"ל שיר חדש וכו' הריעו לה' כל הארץ ובמזמור ס"ו הריעו וכו' אי' בש"ט זש"ה אז אהפוך משום דקשה למדרש לשון הריעו לכן מפרש דקאי על העתיד וכן כאן במזמור לתודה שאמרו במדרש שכל הקרבנות יבטלו לע"ל חוץ מן תודה וכן כל התפלות יבטלו חוץ מן ההודאה והטעם פשוט כי כל הקרבנות כאין על חטא חוץ מן התודה שהוא על הגם והנה כתיב אשרי העם יודעי תרועה והענין הוא כמו שהארכנו במקום אחר כי ע"י תקיעת שופר מתעורר הדין למעלה רק ע"י שאנו חוקעין בשופר יחרדו הלככות כמ"ש אם יחקע שופר בעיר ועם לא יחרדו ומכח זה חוזקין בחשוכה ואז הדין נהפך למעלה לרחמים כי עי"ז שאנו מעוררים בעצמינו הדין עלינו ואומרים הרי אנו מעוררים הדין לקבל עלינו כל גזירותיך כמו שכתבנו ע"פ למשפטך עמדו היום ר"ל דוד המע"ה אמר הרי אנו עומדים לקבל משפטך ועי"ז מעורר הרחמים וסגולה זו אינו אלא לישראל שהם צדיקים ויכולים לעורר הדין משא"כ כל האומות שאינם יכולים לעורר הדין כי אז יכלו כלם כי אין בהם מעשים להפך הדין לרחמים אבל לע"ל שאז יהפוך כל העמים ויטו שכם א' לעברו ולכן אמר הריעו לה' כל הארץ כי אז כל העולם יכולים לתקוע בשופר ולעורר הדין.

עבדו וכו' בשמחה ובזאת וכו' ברננה, כמ"ש בזוהר דהכהנים הם מסטרא דשמחה והלויים מסטרא דרננה והיינו עבדו שהיא עבודת הכהנים בקרבן בשמחה והלויים יהיו ברננה. או י"ל ע"פ דאי' בילקוט אמור סימן תשנ"א ע"פ והיית אך שמח שהוא מיעוט אמר הקב"ה בעה"ז אין השמחה כשלימות אבל לע"ל תהיה שמחה שלימה וז"ש עבדו וכו' בשמחה.

הלכות מגילה כלל קנה

בואו ברננה, עפ"י דאיתא בש"ט ע"פ שמחו בה' וכו' והרנינו כל ישרי לב אמרו הצדיקים לנו אתה נותן רק הגילה ולישרים חדננה אמר הקב"ה רננו צדיקים ולכן לע"ל שיהיו כלם צדיקים אמר בואו לפניו ברננה.

דעו כי ה' הוא אלהים, ידוע כי הוא האושר המקווה לנו לע"ל להשיג האמת איך הנהגת הקב"ה הוא הכל בחסד ודין וכמו שאנו אומרים היחוד הגדול ה' הוא האלהים ולכן אמר כי אז כלם יודעים אותו כמש"כ וע"ז אמר דעו עתה כי ה' הוא האלהים.

הוא עשנו ולא אנחנו, והקרי הוא לו בוא"ז כי בעה"ז כאשר רואה אדם שמעליה הוא תולה בעצמו ואומר כתי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה אבל לע"ל יכירו הכל כי הוא עשנו לשון חיקוק כי הכל נתקן ממנו ית' ולא אנחנו עשינו שום דבר.

בואו שערינו בתורה, היינו בקרבן. חצרותיו בתהלה היינו התפלה כראיתא במדרש.

הודו לה' ברכו שמו, היינו ה' הוא האלקים כי לה' רוסו על ה' ושמו הוא האלקים

כמש"כ ביום ההוא וכו' ה' אחד ושמו אחד, כי טוב ה' לעולם חסדו כי החילוק בין חסד

לאמת כמש"כ הרד"ק אמת הוא מה שראוי לאדם מצד מצותו וחסד הוא בהנם והנה

חסד ד' הוא לעולם וכראיתא במדרש שקודם מ"ה היה זן העולם רק בחסדו וזהו לעולם

משא"כ אמונתו הוא רק לדור ודור כדכתיב לאלף דור.

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

סדר לוח הסימנים על פי סימני הש"ע

א	כלל א סי' א ב ג	יש כלל יא סי' ג ד	מה כלל יד סי' כו
ב	כלל א' סי' ז ט	כ כלל יא סי' זח טז	מו כלל ח סי' א ב ג ד ה ו ז
ג	כלל ג סי' א ב ג	כא כלל יא סי' לו ח ט	מז כלל ח סי' י וכלל ט' סי'
ד	כלל א' סי' ז' וכלל ז' עד סוף הכלל וכלל ז' סי' ד' וכלל ז' סי' ד' ה ו ז	כב כלל סג סי' כ	א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא
ה	כלל ה	כג כלל יא סי' ח	מח כלל י סי' ד
ו	כלל ה סי' ח וכלל ז סי' ח	כד כלל יא סי' א'	מט כלל ח סי' יא
ז	כלל ז סי' ז	כה כלל יג סי' א עד סוף הכלל	נ כלל י' סי' ד
ח	כלל ה סי' ח וכלל יא סי' ח	כו כלל יד סי' ט	נא כלל ו סי' ב וכלל יח סי'
ט	כלל יא סי' יא יב	כז כלל יד סי' טז	א ב ג
י	כלל יא סי' ו ז ח ט י	כח כלל יד סי' טז כט	גב כלל יע סי' ד ה ו ז
יא	כלל יא סי' יג ד ה ו ז ח ט	כח כלל יד סי' טז	גד כלל יח סי' ד וכלל כט
יב	כלל יא סי' כ'	כב כלל יד סי' טז	מסי' ח עד סוף הכלל
יג	כלל יא סי' לג ד ה ו	לב כלל יד סי' ב ג ד ה	נד כלל כ סי' ג
יד	כלל יא סי' כא לא לב	לג כלל יד סי' ו ז ח	נה כלל ח סי' נג כד ה ו ז
טו	כלל יא סי' כז ח ט לב	לד כלל יד סי' ו ז ח ט	וכלל כט סי' א וכלל ל' סי' א ב
טז	כלל יא סי' ט	לו כלל יד סי' א	נו כלל ל' סי' ד ה ו ח
יז	כלל יא סי' זח	לח כלל יד סי' יט כ כט	נז כלל יח סי' ה
יח	כלל יא סי' ג	לט כלל יא סי' זח וכלל יד סי' כא	נח כלל כא סי' ג וכלל לד סי' ה
		מ כלל יד סי' כג כה ו	נט כלל כא סי' זח וכלל ל' סי' א
		מא כלל יד סי' כד	ס כלל כא סי' א ד
		מב כלל יד סי' כז	סא כלל כא סי' א ב ג ד ה ו
		מג כלל יד סי' כז	סב כלל ה סי' טו
		מד כלל יד סי' טו כו	סג כלל כא סי' ה ו ז י יט